

DOKUMENTY A MATERIÁLY

PREDPOKLADY VOJENSKEJ OBRANY RAKÚSKEJ HALIČE PRED PRVOU SVETOVOU VOJNOU

BOHUŠ KLEIN

B. KLEIN: Assumptions of Military Defence of Austrian Halič Prior to World War I. *Vojenská história*, 3, 2, 1999, pp 71 – 76, Bratislava.

Halič became part of Austrian Monarchy in the second half of 18th century at the moment of dividing Polish kingdom among Russia, Prussia and Austria. The author pays considerable attention to greater particulars of historical development of the issue concerning Halič as an object of big-power and relating military concerns since the second half of 19th century.

The core of the contribution is to outline military-strategic proposals, attempts and steps of the Austrian military command for the defence of Halič between the second half of 19th century and the break-out of World War I. The author points at the ever appearing dispute between what the Austrian strategist believed in and what the Habsburg monarchy was capable of doing for this kind of defence. The author indicates that Austria-Hungary did not manage to use Halič as front filed of Monarchy for military purposes. Ultimately, the land of Halič did not pay off to the Austrian Monarchy.

Military History. Europe. Halič – conceptual questions of military defence in 19th Century.

Boje v Karpatoch medzi rakúsko-uhorskou a ruskou armádou v rokoch 1914 – 1915 v období prvej svetovej vojny boli vyvrcholením a vlastne zavŕšením protirečivých geopolitických, ale najmä mocenských a s tým súvisiacich vojenských záujmov troch európskych veľmocí v tomto geografickom priestore. Tu na území dnešného Poľska a západných oblastí dnešnej Ukrajiny a Bieloruska sa stretávali záujmy Ruska, Nemecka (do roku 1871 Pruska) a Rakúsko-Uhorska (do roku 1867 Rakúska). Veľmocenské záujmy týchto troch štátov sa v zásade premietli do troch delení poľského kráľovstva v druhej polovici 18. storočia, a to v rokoch 1772, 1793 a 1795.¹ Vtedy Halič so západnou Bukovinou definitívne pripadli habsburskej monarchii ako jej dedičné krajiny, administratívno-správne a vojensky priamo riadené z Viedne. Otázky spojené s významom Haliče z hľadiska jej hospodárskeho a spoločensko-kultúrneho, regionálneho a etnického vývoja v rámci monarchie nám totiž dávajú aj nepriame odpovede na príčinnosť a samotný priebeh bojov v Karpatoch v prvej svetovej vojne. V tejto súvislosti sa vynára aj hľadanie odpovede na základnú otázku, či vojenský zábor Haliče a jej začlenenie do habsburskej monarchie v 18. storočí bolo pre Rakúsko prínosom alebo nie. Preto keď spätne chceme analyzovať boje v Karpatoch počas prvej svetovej vojny, musíme sa dotknúť problematiky vývoja samotnej Haliče v rámci rakúskej monarchie, ako aj problematiky veľmocenskej politiky v tomto geografickom priestore, ktorý leží na najdôležitejšom geostrategickom smere Európy, a to na osi Berlín – Moskva a naopak. Vojenské aspekty obrany rakúskej Haliče pred útokom ruských vojsk zo severovýchodu sa preto v 19. storočí stali najpálčivejším problémom zahraničnej a vojenskej politiky rakúskej monarchie. Tieto skutočnosti nás preto oprávňujú vysloviť základnú pracovnú tézu, že boje v Karpatoch a na severovýchodnom Slovensku v rokoch 1914 – 1915 boli zákonitým dôsledkom stretu veľmocenských záujmov po rozdelení Poľska v druhej polovici 18. storočia v tomto priestore. Rakúsku vtedy išlo o rozšírenie územia monarchie so všetkými výhodami, ale aj nevýhodami, s výdavkami

¹ARNOLD, S. – ZYCHOWSKI, M.: *Stručné dejiny Poľska*. Obzor, Bratislava 1965, s. 64 – 73. K všeobecným vzťahom Poľska a Slovenska v minulosti pozri KUČERA, M.: *Slováci a Poliaci v minulosti*. In: *Sborník FFUK*, roč. XII. – XIII. (1961 – 1962), s. 247 – 190.

a príjmami, ktoré plynuli do viedenskej štátnej pokladnice z tohto územného zisku. Halič počas celej svojej príslušnosti do monarchie predstavovala pre Viedeň výnosnú poľnohospodársko-servisnú základňu (soľ, ropa), ale najmä zásobáreň vojakov pre cisársko-kráľovskú armádu. Bolo to územie s dobre rozvinutou remeselnou-manufaktúrnou a od druhej polovice 19. storočia priemyselnou výrobou, najmä v Krakove (Krakov definitívne pripadol Rakúsku až v roku 1846), Ľvove a Przemysli.² Cez Halič viedli dôležité cesty transeurópskeho obchodného významu. Bola to cesta z Kyjeva cez Ľvov (Lemberg) do Krakova a ďalej do západnej Európy a cesta zo Sedmohradska, resp. východného Uhorska cez Košice – Prešov – Žmigród do Gdanska a východopruských miest. Tieto suchozemské cesty, pochopiteľne, doplňovali aj splavné toky riek Visly a jej prítokov, ako Popradu, Dunajca, Sanu a Bugu.³ Nerastné bohatstvo, remeselná a priemyselná výroba a obchod neboli dôležité len pre Halič, ale predstavovali významný zdroj príjmov do štátnej pokladnice v podobe daní, výnosov z ciel, obchodov a pod. Preto nie náhodou sa po začlenení Haliče do monarchie jej územie stalo dedičnou krajinou Rakúska, neskôr Predlitavska. Monarchia obsadila Halič vlastným vojskom, ktoré stacionovala hlavne v Krakove, Ľvove a Przemysli. Začlenenie Haliče do monarchie sa odrazilo aj v geopolitických dejinách Slovenska. Stalo sa tak v roku 1772 pri prvom delení Poľska, keď sa do Uhorska vrátilo 13 spišských miest a okrem nich hrady a mestá: Ľubovňa, Podolínec a Hniezdne, ktoré v roku 1412 záložoval uhorský kráľ a cisár Žigmund Luxemburský poľskému kráľovi Vladislavovi Jagelovskému.⁴ Pričlenením Haliče do habsburskej monarchie prestala byť severná časť Slovenska so štátnou hranicou na chrbátoch Západných a Východných Karpát pohraničným územím uhorsko-poľského pomedzia, ale Slovensko sa stalo v rámci Uhorska vnútrozemnou súčasťou rakúskeho cisárstva. Geopolitický vývoj územia Slovenska sa touto poslednou územnou zmenou na Spiši v podstate dovŕšil a stabilizoval až do roku 1918, keď vznikla Česko-Slovenská republika.

Zahraničnopolitické a diplomatické vzťahy medzi Rakúskom a Ruskom, s ktorým Rakúsko zhruba hraničilo na riekach Bug a Dnester, sa po delení Poľska a napoleonských vojnách v zásade utužili a nezaznamenali väčšie politické otrasy až do začiatku druhej polovice 19. storočia. Vysvetlením tohto momentu bola skutočnosť, že ich spájali približne spoločné geopolitické a geostrategické záujmy tak proti Turecku, ako aj proti stále silnejúcemu Prusku. Pruskí králi hohenzolernovskej dynastie totiž v hospodárskej, diplomatickej, ale najmä vo vojenskej rovine čoraz častejšie nastoľovali otázku svojich hegemonistických záujmov na európskom kontinente. V tomto prípade Prusko vyťažilo vo svoj prospech porážku Francúzska v napoleonských vojnách. Viedenský kongres v roku 1815 len potvrdil vzostup Pruska medzi európske veľmoci. V prvej polovici 19. storočia sa už začali črtiť kontúry vojensko-diplomatickej politiky Pruska, ktoré vedené úsilím o zjednotenie nemeckých štátov pod vlastnou hegemoniou, budovalo základy protifrancúzskej politiky na kontinente, a od druhej polovice 19. storočia aj protianglickú protiváhu na svetových oceánoch. V prvej polovici 19. storočia sa začala kryštalizovať aj zahraničná politika Rakúska v smere udržania si vedúceho postavenia v Nemeckom spolku a v smere svojej geopolitickej expanzie k Jadranskému moru a na juhovýchod, do oblasti Balkánu. V tomto smere Rakúsko narážalo na záujmy Osmanskej ríše, ktorá sa nemienila vzdať svojich balkánskych území. Od druhej polovice 19. storočia tu narážalo aj na záujmy ruského cárskeho impéria, tradične podporujúceho oslobodzovacie hnutia slovanských Srbov a Bulharov spod tureckej nadvlády.⁵ Na pozadí tejto zložitej medzinárodnej situácie vystúpila do popredia ešte v prvej polovici 19. storočia vojensko-

²ARNOLD, S. – ZYCHOWSKI, M.: *Stručně...*, c. d., s. 75.

³HALAGA, O. R.: *Košice – Balt. Košice*. 1975, s. 102 – 115.

⁴SUCHÝ, M.: *Spišské mestá v poľskom zálohu*. In: *Spišské mestá v stredoveku*. Východoslovenské vydavateľstvo, Košice 1974, s. 55 – 89. K vývoju slovensko-poľského pomedzia pozri BIELOVODSKÝ, A.: *Severné hranice Slovenska*. Vyдалa Ústredná správa Slovenskej ligy v Bratislave bez uvedenia roku vydania (asi rok 1946).

⁵*Dějiny diplomacie*. I. díl. Praha 1961, s. 445 – 478.

strategická obrana Haliče a pohoria Karpát proti prípadnému vojenskému útoku, tak zo strany Ruska, ako aj Pruska. Vzájomnú nedôveru medzi Rakúskom, Pruskom a Ruskom azda najvýstižnejšie charakterizuje skutočnosť, že vzápätí po Viedenskom kongrese vypracoval Ján Habsburský (1782 – 1859) následník habsburského trónu, písomný elaborát, ktorý sa zaoberal problematikou výstavby krajinských pevností. Prvoradú pozornosť v ňom venoval obrane Haliče a pohoria Karpát pred prípadným útokom ruských vojsk. Podľa neho hrozilo Rakúsku najväčšie nebezpečenstvo zo strany Ruska, ktoré sa mohlo za priaznivej medzinárodno-politickej situácie ľahko zmocniť Haliče a západnej Bukoviny a prechodom cez karpatské priesmyky preniknúť do nížin Karpatskej kotliny. Rýchly postup ruských vojsk ku karpatskému pohoriu cez Halič by podľa neho uľahčovala rovinatá konfigurácia terénu a nedostatočne chránené hranice s Ruskom, ktoré sa neopierali o pevné geografické prekážky, ako napríklad o súvislé toky väčších riek ani o vojenské pevnosti na strategických prístupoch ku Karpatom zo severného smeru. Následník trónu Ján Habsburský vyslovil už vtedy z hľadiska vojenskej stratégie Rakúska veľmi závažnú myšlienku, že v prípade porážky rakúskej armády v Haliči, by ruským vojskám nič nebránilo v ich ďalšom postupe ku karpatským priesmykom východného Slovenska. Po ich prekročení by mohol nasledovať vpád do nížin Karpatskej kotliny, kde by mohli počítať s podporou slovanských národov. Aby sa predišlo tomuto katastrofickému scenáru, navrhol, aby v Haliči postavili pevnosť v Przemysli a na východnom Slovensku pevnosti v Prešove a Tokaji. Navrhol tiež vybudovanie prírodných pevnostných zátarasov na všetkých komunikačne frekventovaných a priechodných východokarpatských priesmykoch.⁶

Tento vojenskostrategický návrh, tak ako ďalšie, viac-menej modifikované návrhy z prvej polovice 19. storočia skončili v archíve Komisie pre výstavbu ríšskych pevností vo Viedni. A to z celkom prozaického dôvodu. Rakúska monarchia jednoducho nemala na výstavbu pevností a vybudovanie účinných obranných zariadení v Karpatoch finančné prostriedky. Rakúska generalita si tento vojenskostrategický nedostatok uvedomovala, a preto absenciu kľúčových pevností začala zhruba od polovice 19. storočia nahradzovať zvýšením počtov vojakov s efektívnou organizačnou teritoriálnou štruktúrou armády v tomto priestore. Rakúska armáda sa v zásade členila na spoločnú cisársko-kráľovskú armádu, vrátane námorníctva a domobranu (vlastibranu), z ktorej sa po rozdelení monarchie v roku 1867 konštituovali samostatné vojská pôsobiace v oboch jej častiach. Zatiaľ čo spoločná armáda podliehala ministerstvu vojny vo Viedni, domobrany podliehali príslušným ministerstvám vo Viedni a v Budapešti. Pôvodne sa počítalo s nasadením domobrán len do podporných vojenských akcií v rámci spoločnej armády na územiach dedičných krajín monarchie a Uhorska. Ich nasadenie mimo týchto území museli schváliť parlamenty oboch duálnych krajín monarchie. Od roku 1886 sa zaviedla nová organizačná štruktúra vojska v monarchii, ktorá si vyžiadala aj administratívne a organizačné rozčlenenie armády do krajinských a oblastných veliteľstiev a obvodov.⁷ Do roku 1848 sa na území Haliče vytvorili vojenské oblastné okruhy a veliteľstvá v Krakove označené rímskou I., veliteľstvo a okruh v Przemysli (X.) a veliteľstvo a okruh vo Lvove (XI.). Doplnováciami obvodmi pre Krakov boli: Wadowice, Nowy Sandec a Tarnów; pre Przemysl to bol Rzeszów, Jaroslaw, Gródek-Jagielónsky, Sambor a Stryj; pre Lvov to bol Zloczow, Tarnopol, Brzecsany, Stanislaw, Kolomej a Czernowci. Pomerne samostatne operovala flotila vojenských lodí na rieke Visle, pre ktorú sa zaužíval názov „vislianska flotila“. Spustili ju na vodu vo februári 1890 a velil jej podplukovník Potiorek.⁸

K problematike výstavby vojenských pevností v Haliči sa rakúska generalita vrátila v roku 1850, keď pod vedením hlavného ubytovateľa armády Hessa vypracovala Komisia pre výstavbu ríšskych pevností veľkoryso koncipovaný, ale v podstate už vtedy nerealizovateľný plán

⁶Die Habsburgermonarchie 1848 – 1918. Band V. (Die Bewafnete Macht. Wien 1987, s. 176.

⁷DANGL, V.: Systém doplňovania rakúsko-uhorskej armády so zreteľom na Slovensko. In: Vojenské obzory (H), roč. 2, príloha č. 3/95, s. 4 – 5.

⁸Die Habsburgermonarchie, c. d., s. 167, 737.

obrany Haliče pred útokom ruských vojsk. Termín spracovania tohto plánu je z medzinárodnopolitického hľadiska na prvý pohľad ťažko pochopiteľný, najmä keď si uvedomíme, že len nedávno ruská armáda porazila a krvavo potlačila maďarskú revolúciu v roku 1849. To svedčí o tom, že Viedeň ani v časoch proklamovaného priateľstva a mieru ruskému cárovi vôbec nedôverovala. Podľa tohto plánu mali predpokladanému útoku ruskej armády zabrániť v Haliči a západnej Bukovine tieto pevnosti: Krakov, Przemysl, citadela vo Ľvove, citadela v Tarnove a pevnosť v Zalesčikove na rieke Dnester. Pre nedostatok finančných prostriedkov sa realizovala len časť z uvažovaných prác, napriek tomu, že rakúska generalita každoročne požadovala a urgovala pridelenie finančných prostriedkov. Z vojenskostrategického hľadiska si práve vojenski stratégovia rakúskej monarchie v plnom rozsahu uviedomovali nebezpečenstvo, ktoré ohrozovalo mnohonárodnostný štát zo severovýchodného smeru, teda od Ruska.⁹ Halič bez dostatočne silných vojenských pevností bola početnejšej ruskej armáde vydaná napospas; dokonca ani rieky so širokým záplavovým územím neposkytovali obrane rakúskeho územia náležitú oporu. Pre monarchiu tak hrozilo akútne nebezpečenstvo, lebo v prípade porážky rakúskej armády v Haliči, tá by nemohla dostatočne flexibilne a rýchlo ustúpiť smerom na juh ku karpatským priesmykom v kraji s nedostatočne vybudovanými komunikáciami. Problematikou výstavby vojenských pevností sa v roku 1855 zaoberala spomenutá Komisia za prítomnosti samotného cisára Františka Jozefa, ale znovu, vinou nedostatku finančných prostriedkov, bola odsúhlasená len výstavba opevnenia mesta Krakova a silne obmedzené a redukované práce na výstavbe pevností v Przemysli, Ľvove a Zalesčikove na Dnestri. Pôvodne rozpočítavané náklady na ich výstavbu sa zo 160 – 180 miliónov zlatých nakoniec scvrkli na 70 miliónov, ktoré ešte rozčlenili do dvoch časových etáp. To znamenalo, že v prvých šiestich rokoch sa mala dostavať pevnosť v Krakove, Komárne a v Budíne a v druhej etape v priebehu ôsmich rokov pevnosť v Zalesčikove na Dnestri a v Prešove. Cisár nakoniec v roku 1858 rozhodol opevniť v Haliči len Krakov a Przemysl; na výstavbu prípadne dostavbu ostatných uvažovaných vojenských pevností, sa jednoducho už neušli nijaké finančné prostriedkov.¹⁰ Rusko však opevnenia na svojom území na hraniciach s Haličou stavalo. Ich kľúčovou pevnosťou bol Podolsk-Kamenskij. Nazdávame sa, že rozhodnutie o výstavbe kľúčových rakúskejších pevností v Krakove a Przemysli ovplyvnili analýzy rakúskejších vojenských stratégov, ktorí predpokladali, že v prípade vojny ruskej vojská povedú svoj útok na týchto dvoch strategických smeroch: 1) Krakov – Morava – Viedeň alebo 2) Przemysl – Dukla – Prešov – Budapešť – Viedeň.¹¹ Na margo týchto predpokladov rakúskej generality z druhej polovice 19. storočia treba povedať, že uvažovali správne, lebo ruské vojská druhý strategický smer na Przemysl – Duklu a Prešov využili začiatkom prvej svetovej vojny v rokoch 1914 – 1915, keď prekročili Karpaty a prenikli na východné Slovensko.

V 70. rokoch 19. storočia uvažovali vojenské strategickooperačné plány rakúskeho ministerstva vojny v spojení s Nemeckom o tom, že spoločnými údermi rakúskejších a nemeckých armád z východného Pruska a Haliče odrežú ruské pevnosti na Visle od vnútrozemia a následne ich zničia. To, pochopiteľne, za predpokladu, že spojené nemecké a rakúsko-uhorské vojská porazia v rozhodujúcej bitke ruskú armádu na západných hraniciach Ruska. V opačnom prípade by sa totiž bola opakovala v modifikovanej podobe situácia z čias napoleonských vojen, keď Napoleon v úsilí poraziť Rusov v jednej rozhodujúcej bitke bol nútený postupovať za ustupujúcou ruskou armádou do hĺbky rozľahlých ruských pláni. S vojenským útokom na Moskvu rakúsky a ani nemecký generálny štáb nikdy vážne nepomýšľali, lebo vychádzali zo správnej úvahy, že čím dlhšie by trvala vojna, tým viac by sa prejavila prevaha ruskej armády v jej početnosti a vo výhodách vyplývajúcich z využitia rozsiahleho teritória pre manévrowanie, prípadne pre partizánsku vojnu. Azda odrazom tejto vojenskostrategickej úvahy bola reforma

⁹Tamže, s. 178 – 180.

¹⁰Tamže, s. 180.

¹¹Tamže, s. 181.

v organizácii rakúskej brannej moci z rokov 1882 – 1883, ktorej podstatou bola mobilizácia teritoriálnych jednotiek Landwehru a Honvédov, ktoré by sa svojimi mierovými zálohovými počtami čo najviac približovali početnosti armády v prípade vojny.¹² V tejto súvislosti treba vo vzťahoch Rakúska a Ruska zaregistrovať dôležitý historický medzník. Bol ním vznik Trojspolku, vojenského zmluvného paktu troch mocností na európskom kontinente, a to: Nemecka, Rakúska-Uhorska a Talianska. Jeho vznikom v roku 1882 sa zmiernili rakúsko-talianske rozpory, pričom Taliansko v zhode s mocenskou nemeckou orientáciou prítvrdilo svoju protifrancúzsku politiku. Podpísaním Trojdohody medzi Anglickom, Francúzskom a Ruskom v roku 1907 vznikla politická a vojenská koalícia ako protiváha Trojspolku. Vznikom oboch týchto koalícií sa svet rozdelil na dve silné vojenské zoskupenia, ktoré začali intenzívne zbrojiť v očakávaní príhodného času na vojenské vyriešenie nezmieriteľných vzájomných protirečení.¹³

Vojna s Ruskom bola pre Rakúsko-uhorskú monarchiu v tomto čase nemysliteľná a nereálna. Rozmach zbrojárskej výroby a organizačná reforma ruskej armády v 80. rokoch 19. storočia priviedli viedenský generálny štáb z obavy pred silnejúcim potenciálom ruskej armády k myšlienke preventívneho útoku proti Rusku v spojení s Nemeckom. Bismarck a Nemecko však Viedni jednoznačne dali najavo, že hlavným nepriateľom Trojspolku v tom čase už nebolo Rusko, ale Francúzsko, a preto Rakúsko-Uhorsko pri zamyšľaní preventívneho útoku proti Rusku nemohlo počítať s nemeckým spojenectvom a vojenskou pomocou.¹⁴

Koncom storočia sa začala intenzívna modernizácia a prezbrojovanie rakúsko-uhorskej armády, pre ktorú sa v armáde zaužíval názov „druhá technická revolúcia“. Zlepšili sa poľné telegrafy a telefóny, začalo činnosť vojenské letectvo (kpt. Schempluk roku 1897 položil základy aerofotogrametrie), roku 1898 sa do armády zaradili prvé vojenské automobily. V tom istom roku zaradili do výzbroje vojska 24 cm mažiari (M98). Jeho zaradenie otvorilo éru ťažkého delostrelectva, ktoré dosiahol vrchol v legendárnom 30,5 cm mažiari (M 11), neskôr namontovanom na auto Ferdinand Porsche. Vo výpočte modernizácie zbrojárskej techniky a výzbroje rakúsko-uhorskej armády by sme mohli ešte dlho pokračovať; zbrojili a na vojnu sa pripravovali štáty oboch vojenských zoskupení, aj Trojspolku, aj Trojdohody. Na pozadí týchto skutočností vojenská mašinéria monarchie presadila v roku 1912 branný zákon, ktorým sa zaviedla všeobecná dvojročná prezenčná služba. Súčasne sa správno-administratívnymi predpismi zvýšil počet príslušníkov Landwehru a Honvédov. K prípravám Rakúsko-Uhorska na vojnu prispela aj vojenská legislatíva vydaním zákonného predpisu „Výnimočné opatrenia pre prípad vojny“, ktorý v prípade vojny okrem konfiškácie majetkov a tovarov zaviedol aj trest smrti za vlastizrady a ďalšie ťažké tresty za previnenia počas vojny.¹⁵

V roku 1911, teda rok pred prijatím branného zákona, sa v podduklianskom kraji tak z dnešnej slovenskej, ako aj poľskej strany, vo vtedajšej Haliči, uskutočnili spoločné, veľkoryso koncipované manévry rakúsko-uhorskej armády. Ústrednou myšlienkou cvičenia bola obrana Východných Karpát pred útokom ruských vojsk. Osobne sa na nich zúčastnil aj následník trónu František Ferdinand d'Este. Jeho prítomnosť na manévroch akoby symbolicky zvýrazňovala správnu analýzu rakúskeho generálneho štábu, že najcitlivejším miestom obrany monarchie bude v prípade vojny a útoku ruských vojsk zo severovýchodu práve územie Haliče.¹⁶ Následný priebeh udalostí tento predpoklad v plnom rozsahu potvrdil. Dňa 28. júna 1914

¹²Tamže, s. 181. K celkovej problematike pozri štúdiu DANGL, V.: Vývoj, organizácia, vnútorná štruktúra a dislokácia pozemných síl rakúsko-uhorskej armády na území Slovenska v rokoch 1868 – 1914. In: Sešity příspěvků k sociálně politické a historické problematice vojenství a armády, č. 4 – 5. Vojenský historický ústav Praha 1977, s. 59 – 67.

¹³Dějiny diplomacie. Díl II., Praha 1965, s. 152, 501, 545.

¹⁴Die Habsburgermonarchie, c. d., s. 125.

¹⁵Tamže, s. 126 – 166. Pozri tiež MALÝ, K. – SIVÁK, F.: Dejiny štátu a práva Česko-slovenska do roku 1918. Obzor, Bratislava 1992, s. 342 – 343.

¹⁶SLEPCOV, I.: K problematice I. svetovej vojny na východnom Slovensku v rokoch 1914 – 1915. In: Historie a vojenství, 1993, č. 3, s. 56.

zazneli výstrely v Sarajeve; vyhlásili mobilizáciu, vypukla vojna a nasledovali ťažké boje v rokoch 1914 – 1915 v Karpatoch medzi rakúsko-uhorskou a ruskou armádou.

Na záver chcem konštatovať, že rakúske politické a vojenské kruhy si zabratím Haliče a západnej Bukoviny v druhej polovici 18. storočia, azda ani neuvedomovali, že tieto územia ležiace na geograficky tangovanom smere Európy medzi Nemeckom a Ruskom, sa stanú najzraniteľnejším miestom obrany celej monarchie pred útokom ruských vojsk zo severovýchodného smeru. Rakúsko ako vtedajšia veľmoc Európy sa muselo zákonite podieľať na rozdelení poľského kráľovstva, ale územný zisk Haliče sa v konečnom dôsledku monarchii nerentoval. Tento názor možno vysloviť aj z toho dôvodu, že územie Haliče a západnej Bukoviny sa z operačno-vojenského a strategického hľadiska nedalo efektívne brániť, lebo hranice týchto územných ziskov sa neopierali o prirodzené zemepisné prekážky, ako rieky a horstvá, ale boli vytýčené skôr ako hranice mocenských záujmov Ruska, Pruska a Rakúska. A nakoniec ani nedostavané vojenské pevnosti v Przemysli, Lvove a Krakove neboli pri útoku ruských vojsk zo severovýchodu významnejšou prekážkou.